

Sikring og fjerning av brukt kjernebrensel i Andrejevbukta

Sikker håndtering og fjerning av brukt kjernebrensel i Andrejevbukta er en av den norske regjeringens viktigste prioriteringer innenfor regjeringens atomhandlingsplan. Andrejevbukta er en tidligere russisk militær servicebase som ble benyttet til å bytte kjernebrensel på atomubåter og til håndtering og lagring av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall. Ved anlegget på Kolahalvøya, ca. 6 mil fra Norge, er det lagret brukt reaktorbrensel og store mengder annet fast og flytende radioaktivt avfall under kritikkverdige forhold.

En lagringstank for brukt brensel før og etter rehabilitering ved blyskjerming.

Det brukte kjernebrenselet i Andrejevbukta representerer en risiko for forurensning over landegrensene, og er en hovedgrunn til at Norge engasjerer seg. Det brukte kjernebrenselet må derfor være under konstant kontroll da det utgjør en trussel for helse og miljø. Generelt har nivåer av radioaktivitet i miljøprøver ved Andrejevbukta gått ned siden 90-tallet. Dette skyldes både radioaktiv nedbrytning og oppryddingsaktiviteter.

For å redusere risikoen for radioaktiv forurensning fra anlegget ble det satt i gang et omfattende sikrings- og rehabiliteringsarbeid. Norge har siden slutten av nittitallet samarbeidet bilateralt med Russland for å bedre situasjonen. I 2003 startet et større multilateralt arbeid administrert av Den europeiske utviklingsbanken EBRD. Sammen med en rekke andre europeiske nasjoner er norske

myndigheter med på å sette prioriteringer og følge opp arbeidet i regi av EBRD. Dette multilaterale samarbeidet vil i henhold til planer fortsette ut 2017. Målet er å tilrettelegge for sikker fjerning av det brukte brenselet. Planlegging og forberedelser til uttak av brukt kjernebrensel er svært krevende og komplisert, og det har de senere år vært forsinkelser i gjennomføringen.

Situasjonen med det brukte kjernebrenselet i Andrejevbukta er i dag vesentlig tryggere og sikrere enn tidligere. De omfattende tiltakene fra norsk, internasjonal og ikke minst russisk side har sørget for dette. Risikoen for at radioaktivt materiale skal komme på avveier er også blitt redusert betydelig. Likevel gjenstår den viktigste og vanskeligste jobben: å ta ut det brukte kjernebrenselet og transportere det til behandlings- og lagrings-

anlegget i Syd-Ural. Norsk og internasjonal innsats bidrar til at dette kan bli gjort på en sikker måte med så liten risiko som mulig for ulykker og forurensning. Det er et russisk ansvar å få gjennomført dette arbeidet.

Fra Norsk side ønsker vi at arbeidet blir slutført i henhold til gjeldende tidsplaner. Samtidig er det viktig med god planlegging slik at uttak og fjerning av brenselet skjer på en trygg måte. Dette tar vi jevnlig opp med russisk part i bilaterale og multilaterale fora.

Brukt brensel og radioaktivt avfall

På området er det lagret ca. 22 000 brensels-elementer som tilsvarer brensel fra om lag 100 atomubåter. Det brukte kjernebrenselet er plassert i tre lagringstanker som i utgangspunktet ikke var laget for dette formålet. Det er også lagret store mengder med både fast og flytende radioaktivt avfall.

Uttransportering av det brukte kjernebrenselet er avhengig av ytterligere oppgraderinger av infrastrukturen, og å få designet og produsert nødvendig spesialverktøy. I følge russiske myndigheter vil selve arbeidet med å ta ut kjernebrenselet kunne starte i 2017. Det er forventet at dette arbeidet vil pågå i 6-8 år.

Norsk innsats

Norge har siden 1997 gjennomført bilaterale prosjekter med Russland for å redusere risikoen for radioaktiv forurensning i Andrejevbukta. Midlene kommer fra regjeringens atomhandlingsplan. Fylkesmannen i Finnmark har vært norsk prosjektleder, og har gjennomført prosjektene sammen med den russiske enheten med ansvar for avfallsopprydding (SevRAO) og Murmansk fylkesadministrasjon. Det er viktig at arbeidet gjennomføres i henhold til internasjonale standarder og retningslinjer.

Norge har sammen med russisk part blant annet gjennomført tiltak som har sikret området fysisk med gjerder og alarmsystemer. Norge har også bidratt til opprustning av vei, vann og avløp. Norge har også, i samfinansiering med Storbritannia, bidratt til skjerming av en lagringstank med brukt brensel, slik at uttak av brensel kan gjennomføres ved akseptable strålningsnivåer.

I 2015 vil den norske innsatsen fokusere på å få på plass nødvendig utstyr i bygningen for dekontaminering av utstyr, planlegging av et integrert svakstrømnett, videre opplæring av personell samt bidra til å få gjennomført en miljøkonsekvensvurdering av uttransporteringen av det brukte kjernebrenselet. Det er også igangsatt et arbeid for å bedre seilingsleden for sikrere skipstransport av avfall fra Andrejevbukta til Saida og av brukt kjernebrensel fra Andrejevbukta til Atomflot ved Murmansk hvor det blir transportert videre med jernbane.

Statens strålevern har et nært samarbeid med russiske tilsynsmyndigheter. Dette resulterer bl.a. i utarbeiding av regelverk og krav som bidrar til trygg håndtering av brukt brensel og det bidrar til samarbeid om atomberedskap.

Samlet har Norge bidratt med 1,9 milliarder kroner til atomprosjekter i Nordvest-Russland i perioden 1995-2014 for å redusere risikoen for radioaktiv forurensning i Norge. Om lag 200 millioner kroner er brukt i Andrejevbukta.

Internasjonal innsats

Oppryddingsarbeidet i Andrejevbukta er et russisk ansvar, men har inkludert et bredt internasjonalt samarbeid som er ledet av Russland. Arbeidet er svært komplekst, og gjennom forpliktelsene knyttet til G8s globale partnerskap mot spredning av masseødeleggelsesvapen og – materiale fra 2002, ble det satt av betydelige beløp til arbeidet. Øvrige aktører i dag er foruten Norge Sverige, Italia og EBRD, som forvalter fondet til miljøpartnerskapet under EUs nordlige dimensjon (NDEP-fondet). Fondet, som bidrar til atomsikkerhetsprosjekter i Russland, er på totalt 180 millioner euro og aktivitetene i Andrejevabukta er et hovedprosjekt.

Veien videre

Å legge til rette for at russisk part kan gjennomføre en sikker håndtering og fjerning av brukt kjernebrensel i Andrejevbukta vil fremover være en hovedprioritering i atomsikkerhetsarbeidet. Norge har konsentrert seg om prosjekter som legger forholdene til rette for en trygg opprydding. Dette er viktig ikke minst for å ivareta norske interesser. I henhold til tidsplaner fra russiske myndigheter vil det brukte kjernebrenselet kunne fjernes fra Andrejevbukta innen 2025.